

МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

УДК 341.242

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ УКРАЇНОЮ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ НОРМ
ПРО НАДАННЯ ЗГОДИ НА ОBOB'ЯЗКОВІСТЬ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВЮрій ВИШНЕВСЬКИЙ,
здобувач кафедри міжнародного права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

SUMMARY

The article studies the issues of implementation of the norms of Vienna Convention on the law of treaties (1969) as well as of the norms of Vienna Convention on the law of treaties between states and international organizations or between international organizations (1986) about the consent to be bound by a treaty in the national law of Ukraine. The research is grounded on certain examples of the consent to be bound by an international treaty in the Ukrainian modern legal practice.

Key words: Vienna Convention on the Law of Treaties (1969), implementation, consent to be bound by a treaty, signature, exchange of instruments constituting a treaty, ratification, accession, acceptance, approval.

АНОТАЦІЯ

У статті досліджуються питання імплементації в національний правопорядок України міжнародно-правових норм про надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів, що містяться у Віденській конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. і Віденській конвенції про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями 1986 р. Дослідження ґрунтується на конкретних прикладах сучасної міжнародно-правової практики України щодо надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів.

Ключові слова: Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р., імплементація, згода на обов'язковість міжнародного договору, підписання, обмін документами, ратифікація, приєднання, прийняття, затвердження.

Постановка проблеми. Універсальними міжнародно-правовими документами, що регулюють порядок надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів, є Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 р. (надалі за текстом – Віденська конвенція 1969 р.) [1] і Віденська конвенція про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями від 21 березня 1986 р. (надалі за текстом – Віденська конвенція 1986 р.) [2].

Віденська конвенція 1969 р. [1] набрала чинності 27 січня 1980 р. [3]. Станом на 2 квітня 2014 р.¹ учасниками Віденської конвенції 1969 р. [1] є 114 суб'єктів міжнародного права (112 держав, Папський Престол і Держава Палестина) [3]. Зауважимо, що зазначена Конвенція згідно зі статтею 1 застосовується *виключно* до договорів між державами [1, с. 1].

Україна стала учасницею Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. [1] ще в складі СРСР. Спочатку була прийнята Постанова Ради Міністрів Української РСР «Про схвалення та представлення на розгляд Президії Верховної Ради Української РСР пропозиції про приєднання Української РСР до Віденської конвенції про право міжнародних договорів» від 26 березня 1986 р. № 102 [4]. Згодом на підставі зазначеної Постанови було прийнято Указ Президії Верховної Ради Української РСР «Про приєднання Української Радянської Соціалістичної

Республіки до Віденської конвенції про право міжнародних договорів» від 14 квітня 1986 р. № 2077-ХІ [5].

Офіційне підписання від імені України (Української РСР) Віденської конвенції 1969 р. відбулося 29 квітня 1986 р. Згідно зі статтею 83 Конвенції («Приєднання») документ про приєднання України (Української РСР) до Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. [1, с. 83] було здано на зберігання Генеральному Секретареві Організації Об'єднаних Націй 14 травня 1986 р. [3].

Відповідно до пункту 2 статті 84 Конвенції («Набрання чинності»)² Віденська конвенція 1969 р. набрала чинності для України (Української РСР) 13 червня 1986 р. [1, с. 84]. Після здобуття незалежності Україна підтвердила свої зобов'язання за Віденською конвенцією про право міжнародних договорів 1969 р. [1] на підставі статті 6 Закону України «Про правонаступництво України» від 12 вересня 1991 р. № 1543-ХІІ [6, с. 6].

Що стосується Віденської конвенції про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями від 21 березня 1986 р. [2], то зазначена Конвенція чинності *не* набрала [7]. Разом з тим слід мати на увазі, що на підставі абзацу 7 Преамбули Віденської конвенції 1986 р. [2] норми цієї Конвенції сформульовані з урахуванням положень Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. [1]. У свою чергу абзац 8 Преамбули Віденської конвенції 1986 р. [2] визнав зв'язок між правом договорів між держа-

¹ За хронологією 114-м учасником Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. [1] стала Держава Палестина, яка приєдналася до цієї Конвенції саме 2 квітня 2014 р. – Ю. В.

² Згідно з пунктом 2 статті 84 Конвенції: Конвенція набирає чинності на тридцятий день після здачі на зберігання державою-учасницею своєї ратифікаційної грамоти або документа про приєднання – Ю. В.

вами³ і правом договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями.

На підставі викладеного логічно постають важливі наукові і практичні питання про імплементацію до національного правопорядку України міжнародно-правових норм про надання згоди на обов'язковість міжнародного договору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання права міжнародних договорів досліджували у своїх наукових працях такі українські вчені, як: В.Г. Буткевич, М.В. Буроменський, А.С. Гавердовський, В.Н. Денисов, А.І. Дмитрієв, В.І. Євінгов, С.Р. Кравченко, А.Я. Мельник, С.С. Мещеряк, П.М. Рабінович, В.О. Ріяка, О.Ю. Перевезенцев, Н.М. Раданович, В.М. Стешенко, О.Я. Трагнюк, А.О. Шепель та ін.; а також іноземні автори: Н.В. Захарова, Г.В. Ігнатенко, В.О. Карташкін, І.І. Лукашук, Р.А. Мюллерсон, Б.І. Осмінін, В.П. Панов, А.М. Талалаєв, О.І. Тіунов, Є.Т. Усенко, Б. Алтангерела, К.Ш. Амаду, М. Кравен (M.C.R. Craven), Р.К. Гардінер (R.K. Gardiner), О. Еліас (O. Elias), Д.М. Джонс (J.M. Jones), П. Кляйн (P. Klein), О. Кортен (O. Corten), М. Фіцморіс (M. Fitzmaurice) та ін.

У своїх публікаціях зазначені фахівці ґрунтовно досліджують окремі аспекти права міжнародних договорів, зокрема питання імплементації окремих міжнародно-правових норм у внутрішньодержавний правопорядок. Однак до цього часу фактично відсутні комплексні дослідження особливостей імплементації до внутрішньодержавного правопорядку України міжнародно-правових норм про надання згоди на обов'язковість міжнародного договору.

Виходячи з цього, **мета статті** полягає у дослідженні особливостей імплементації в національний правопорядок України міжнародно-правових норм про надання згоди на обов'язковість міжнародного договору, у першу чергу, – Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. [1], а також дослідження доречної міжнародно-правової практики надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів, що укладаються Україною з міжнародними організаціями.

На підставі викладеного можна сформулювати такі **основні завдання** статті:

- встановити законодавчі та інші нормативно-правові акти України, що містять імplementовані з універсального міжнародного права норми про надання згоди на обов'язковість міжнародного договору;
- з'ясувати зміст імplementованих Україною міжнародно-правових норм про надання згоди на обов'язковість міжнародного договору;
- визначити, наскільки норми законодавчих та інших нормативно-правових актів України відповідають змісту відповідних міжнародно-правових норм про надання згоди на обов'язковість міжнародного договору.

Викладення основного матеріалу. Зважаючи на те, що Україна стала учасником Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. [1] ще в складі колишнього СРСР, слід звернути увагу на особливості імплементації Україною (Українською РСР) норм цієї Конвенції, які стосуються надання згоди на обов'язковість міжнародного

договору. У цьому зв'язку слід нагадати, що Українська РСР не мала відповідного Закону про міжнародні договори. Що стосується Закону СРСР «О порядке заключения, исполнения и денонсации международных договоров СССР» від 6 липня 1978 р. № 7770-IX [8], то цей Закон набув чинності з 1 вересня 1978 р. [9, с. 1], тобто *раніше* за часом, ніж набрала чинності власне Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 р. [1], і *раніше* за часом, ніж Конвенція 1969 р.⁴ [1] набрала чинності для колишнього СРСР⁵. Зважаючи на викладене, можна констатувати (з певними застереженнями) так звану попередню рецепцію Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. [1] з боку колишнього СРСР. Принагідно зазначимо, що попередня рецепція (як спосіб імплементації) полягає у тому, що держава вживає заходів до приведення свого законодавства у відповідність з нормами міжнародного договору на етапі підготовки до приєднання до відповідного договору. Тим самим удається поєднати момент прийняття на себе зобов'язань за міжнародним договором і початок їхнього виконання у внутрішньому правопорядку [10, с. 67, 68].

Важливою для нашого дослідження є зміст статті 1 Закону СРСР «О порядке заключения, исполнения и денонсации международных договоров СССР» від 6 липня 1978 р. № 7770-IX [8], згідно з якою цей Закон регулював порядок укладення, виконання і денонсації *виключно* міжнародних договорів колишнього СРСР [8, с. 1]. Отже, Закон СРСР про міжнародні договори 1978 р. [8] об'єктивно не міг бути застосований до міжнародних договорів, що укладалися від імені Української РСР.

Зважаючи на викладене, першим вітчизняним законом, який імplementував положення Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. [1] до національного правопорядку України, є Закон України «Про міжнародні договори України» від 22 грудня 1993 р. № 3767-ХІІ [11]. Однак на сьогодні зазначений Закон має в основному історичне, а також порівняльно-правове (компаративістське) значення, оскільки він втратив чинність з 03 серпня 2004 р. [12, розд. VII, с. 3]. Натомість з цієї ж дати (тобто з 03 серпня 2004 р.) набрав чинності Закон України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. № 1906-IV [12, розд. VII, с. 1].

Отже, наразі саме Закон України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. № 1906-IV⁶ [12] можна вважати *основним* вітчизняним нормативно-правовим актом у сфері укладення, виконання і припинення дії міжнародних договорів України. На підставі викладеного можна перейти до безпосереднього дослідження особливостей імплементації до національного правопорядку України міжнародно-правових норм про надання згоди на обов'язковість міжнародного договору.

Міжнародно-правові норми загального характеру про способи надання згоди на обов'язковість міжнародного договору містяться у статтях 2 і 11 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. [13, Art. 2 і 11]. Згідно з підпунктом «b» пункту 1 статті 2 («Вживання термінів») Конвенції 1969 р. «ратифікація», «прийняття»,

³ Очевидно, що під «правом договорів між державами» в абзаци 8 Преамбули Віденської конвенції 1986 р. [2] мається на увазі, у першу чергу, Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. [1], а також доречна міжнародно-правова практика – Ю. В.

⁴ Довідкове: Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. [1] набрала чинності 27 січня 1980 р. [3] – Ю. В.

⁵ Довідкове: для СРСР Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. [1] набрала чинності 29 травня 1986 р. [3] – Ю. В.

⁶ Надалі по тексту – Закон України «Про міжнародні договори України» 2004 р., Закон 2004 р. або Закон – Ю. В.

«затвердження» і «приєднання» означають, залежно від випадку, міжнародний акт, який має таке найменування і за допомогою якого держава виражає в міжнародному плані свою згоду на обов'язковість для неї договору [13, Art. 2].

Абзац шостий статті 2 («Визначення термінів») Закону України «Про міжнародні договори України» 2004 р. [12, с. 2] практично повністю повторив перелік способів надання згоди на обов'язковість міжнародного договору, що містяться у підпункті «b» пункту 1 статті 2 («Вживання термінів») Конвенції 1969 р. [13, Art. 2], – у порівнянні з конвенційною нормою в українському Законі було змінено лише черговість перерахування способів надання згоди на обов'язковість міжнародного договору: «ратифікація, затвердження, прийняття, приєднання – залежно від конкретного випадку форма надання згоди України на обов'язковість для неї міжнародного договору» [12, с. 2]. Тобто, у цьому випадку, ми можемо констатувати типовий приклад рецепції міжнародно-правової норми.

У свою чергу стаття 11 («Способи надання згоди на обов'язковість договору») Конвенції 1969 р. суттєво доповнила перелік способів, викладених у статті 2 Конвенції 1969 р. [13, Art. 2], і встановила, що згода держави на обов'язковість для неї договору може бути виражено підписанням договору, обміном документами, ратифікацією договору, прийняттям, затвердженням, приєднанням до нього або будь-яким іншим способом, про який [держави – Ю. В.] домовились [13, Art. 11]. Зазначена конвенційна норма імплементована у статті 8 Закону України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. № 1906-IV: згода України на обов'язковість для неї міжнародного договору може надаватися шляхом підписання, ратифікації, затвердження, прийняття договору, приєднання до договору або іншим шляхом, про який домовилися сторони [12, с. 8].

Розглянемо особливості імплементации способів надання згоди на обов'язковість міжнародного договору у порядку їх черговості за текстом статті 11 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. [13, Art. 11], що має характер загальної норми щодо подальших статей Розділу 1 Частини II цієї Конвенції.

Першим серед перелічених способів надання згоди на обов'язковість міжнародного договору є *підписання*. Згідно з пунктом 1 статті 12 Віденської конвенції 1969 р.: згода держави на обов'язковість для неї договору виражається шляхом підписання договору представником держави, коли: *a)* договір передбачає, що підписання має таку силу; *b)* в інший спосіб встановлено домовленість держав, які беруть участь у переговорах, про те, що підписання повинне мати таку силу; *c)* намір держави надати підписанню такої сили випливає з повноважень її представника або був виражений під час переговорів [1, с. 12].

У свою чергу пункт 2 статті 12 Віденської конвенції 1969 р. встановлює, що парафування тексту договору⁷ одночасно означає і підписання договору в тому випадку, коли встановлено, що держави, які беруть участь у переговорах, так домовилися. Так само підписання *ad referendum*⁸ договору представником держави, якщо воно підтверджується

цією державою, також означає остаточне підписання договору [1, с. 12].

Імплементованою нормою статті 12 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. [1, с. 12] можна вважати абзац п'ятий статті 2 Закону України «Про міжнародні договори України» 2004 р., згідно з яким підписання – це або стадія укладення міжнародного договору, або форма надання Україною згоди на обов'язковість для неї міжнародного договору у випадках, передбачених міжнародним договором чи іншою домовленістю сторін [12, с. 2]. Як спосіб надання згоди на обов'язковість міжнародного договору підписання може застосовуватися лише щодо міжвідомчих міжнародних договорів України [12, с. 3], що знайшло відображення у пункті 5 Положення про порядок укладення, виконання та денонсації міжнародних договорів України міжвідомчого характеру, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 1994 р. № 422 [14, п. 5].

Наступний спосіб надання згоди на обов'язковість міжнародного договору у переліку статті 11 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. [13, Art. 11] – це *обмін документами*. У свою чергу спеціальна за своїм характером стаття 13 Віденської конвенції 1969 р. встановлює, що згода на обов'язковість договору, надана шляхом обміну документами, які становлять договір, має місце, якщо: *a)* ці документи передбачають, що обмін ними матиме таку силу; або *b)* в інший спосіб встановлено домовленість цих держав про те, що цей обмін документами повинен мати таку силу [1, с. 13].

Порівняльний аналіз статей 11 і 13 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. [13, Art. 11 і 13] і статті 8 Закону України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. № 1906-IV [12, с. 8], а також інших відповідних норм цього Закону показує, що чинне українське законодавство формально не передбачає такого способу надання згоди на обов'язковість міжнародного договору, як обмін документами⁹. Разом з тим на практиці Україна досить часто послуговується таким способом надання згоди на обов'язковість міжнародного договору. Зазвичай, у міжнародно-правовій практиці України обмін документами, як спосіб надання згоди на обов'язковість міжнародного договору, застосовується на міжвідомчому рівні і має два види: обмін дипломатичними нотами [15; 16] та обмін листами [17; 18].

У цьому зв'язку також доречно зауважити, що поняття «обмін документами» не слід плутати з поняттям «обмін ратифікаційними грамотами». За сенсом статті 13 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. обмін документами вважається окремим (самодостатнім) способом надання згоди на обов'язковість міжнародного договору [1, с. 13]. Тоді як обмін ратифікаційними грамотами є необхідним елементом іншого способу надання згоди на обов'язковість міжнародного договору – ратифікації. Про це свідчить зміст і статті 16 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. [1, с. 16], і статті 11 Закону України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. № 1906-IV [12, с. 11]. Приклади обміну

⁷ Парафування – це засіб встановлення автентичності тексту договору згідно зі статтею 10 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. [1, с. 10]. Парафування зазвичай здійснюється за допомогою проставлення ініціалів уповноважених осіб на кожній сторінці відповідного міжнародного договору – Ю. В.

⁸ У перекладі з латинської мови «ad referendum» означає «під умовою схвалення». У праві міжнародних договорів під терміном «ad referendum» розуміють умовне, неостаточне підписання – Ю. В.

⁹ Частина перша статті 1 Закону України «Про міжнародні договори України» від 22 грудня 1993 р. № 3767-XII встановлювала, що *обмін* листами або нотами є однією з форм укладення міжнародних договорів [11, ст. 1] – Ю. В.

ратифікаційними грамотами є досить поширеними в українській правовій практиці [19; 20; 21].

Що стосується власне *ратифікації*, то згідно зі статтею 14 Віденської конвенції 1969 р. згода держави на обов'язковість для неї договору у формі ратифікації надається, якщо: *a)* договір передбачає, що така згода виражається ратифікацією; *b)* в інший спосіб установлено, що держави, які беруть участь у переговорах, домовились про необхідність ратифікації; *c)* представник держави підписав договір з умовою ратифікації; або *d)* намір держави підписати договір з умовою ратифікації впливає з повноважень її представника або був виражений під час переговорів [1, с. 14].

Конвенційна норма про ратифікацію міжнародних договорів імплементована до внутрішньодержавного правопорядку України шляхом трансформації у статті 9 Закону України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. № 1906-IV [12, с. 9]. При цьому національна норма значно ширша за обсягом порівняно з конвенційною, оскільки містить докладний перелік видів міжнародних договорів, що підлягають ратифікації, і детальну внутрішньодержавну процедуру надання згоди на обов'язковість міжнародного договору (з чітким розподілом повноважень відповідних органів державної влади на кожному конкретному етапі ратифікації) [12, с. 9].

Далі стаття 15 Віденської конвенції 1969 р. передбачає, що *приєднання*, як спосіб надання згоди держави на обов'язковість для неї договору, застосовується, якщо: *a)* договір передбачає, що така згода може бути виражена цією державою шляхом приєднання; *b)* в інший спосіб установлено, що держави, які беруть участь у переговорах, домовились, що така згода може бути виражена цією державою шляхом приєднання; або *c)* всі учасники потім домовились, що така згода може бути виражена цією державою шляхом приєднання [1, с. 15]. Імплементация цієї конвенційної норми здійснена у статті 13 Закону України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. № 1906-IV [12, с. 13].

На відміну від пункту 2 статті 14 Віденської конвенції 1969 р., який встановлює, що *прийняття* або *затвердження* здійснюються на умовах, подібних до тих, які застосовуються до ратифікації [1, с. 14], національний законодавець України встановив, що у порядку, передбаченому для ратифікації міжнародних договорів України, здійснюються *приєднання* до міжнародного договору і *прийняття* міжнародного договору [12, с. 13]. У свою чергу затвердження, як спосіб надання згоди на обов'язковість договору, здійснюється за спеціальною процедурою Президентом України, Кабінетом Міністрів України, міністерствами або іншими центральними органами виконавчої влади України [12, с. 12].

Слід також зауважити, що перелік способів надання згоди держави на обов'язковість для неї певного договору, який закріплено у статті 11 Конвенції 1969 р. [13, Art. 11] не є вичерпним, і тому держави можуть обрати будь-який інший спосіб, про який вони домовились, щоб надати згоду на обов'язковість для них певного договору. Конвенційна норма про *відкритий* перелік способів надання згоди на обов'язковість міжнародного договору імплементована у статті 8 Закону України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. № 1906-IV [12, с. 8]. Очевидно, що такий *інший спосіб* може виникнути внаслідок певної правомірної практики у міждержавних відносинах

як прояв принципу суверенної рівності держав-учасниць певного міжнародного договору [22, с. 2].

Що стосується імплементации до національного правопорядку України відповідних норм про надання згоди на обов'язковість міжнародного договору, які закріплені у Віденській конвенції про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями від 21 березня 1986 р. [2], можна зауважити таке. Як ми вже зазначили вище, Віденська конвенція 1986 р. [2] чинності не набрала [7]. Однак доречні норми цієї Конвенції *фактично* імплементовані до національного правопорядку України через відповідну практику укладення Україною міжнародних договорів з міжнародними організаціями.

Віденська конвенція про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями від 21 березня 1986 р. встановлює способи надання згоди на обов'язковість міжнародного договору для держав і міжнародних організацій у статті 2 («Вживання термінів») [23, Art. 2]. Згідно з підпунктом «b-ter» пункту 1 статті 2 Віденської конвенції 1986 р. *спільними* і для держав, і для міжнародних організацій є такі способи надання згоди на обов'язковість міжнародного договору, як: прийняття, затвердження і приєднання [23, Art. 2].

Натомість відповідно до підпункту «b» пункту 1 статті 2 Віденської конвенції 1986 р. ратифікація, як спосіб надання згоди на обов'язковість міжнародного договору, може застосовуватися лише державами [23, Art. 2]. При цьому підпункт «b-bis» пункту 1 статті 2 Віденської конвенції 1986 р. встановлює, що акт офіційного підтвердження міжнародної організації означає міжнародний акт, що відповідає [за юридичною природою – Ю. В.] акту ратифікації з боку держави [23, Art. 2].

Для розуміння понятійного апарату Віденської конвенції 1986 р. важливою є норма пункту 2 статті 2, згідно з якою застосування термінів у цій Конвенції не впливає на застосування цих термінів або значень, що можуть бути надані їм у внутрішньому праві будь-якої держави або у правилах будь-якої міжнародної організації [23, Art. 2]. Щодо України, то такі терміни або значення закріплені у Законі України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. № 1906-IV, зокрема у статті 2 («Визначення термінів») цього Закону [12, с. 2].

Міжнародно-правова практика України укладання договорів з міжнародними організаціями доводить, що із способів надання згоди на обов'язковість міжнародного договору, які передбачені у статті 2 Віденської конвенції 1986 р. [2, с. 2], Україна найчастіше послуговується ратифікацією і затвердженням. Так, на підставі пункту 2 статті 11 Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України та Організацією з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) про розміщення спеціальної моніторингової місії ОБСЄ від 14 квітня 2014 р. [24, с. 11] Україна *ратифікувала* зазначений міжнародний договір на підставі відповідного Закону про ратифікацію від 29 травня 2014 р. № 1282-VII [25]. Прикладом *затвердження* Україною міжнародного договору за участю міжнародної організації є Угода між Урядом України та Організацією Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) про надання Державному підприємству України «Міжнародний дитячий центр «Артек»» статусу центру під егідою ЮНЕСКО (категорія 2) від 9 листопада 2006 р. [26, с. 16]. Зазначена Угода була затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 30 травня 2007 р. № 793 [27].

Очевидно, найбільш поширеним з боку України способом надання згоди на обов'язковість міжнародного договору за участю міжнародної організації є *підписання*. Підписання є прийнятним способом надання згоди за умови, коли такі договори підписуються на рівні Уряду [28, п. 1], міністерств або інших центральних органів виконавчої влади України [29, с. 7] та інших вищих органів державної влади України [30, с. 5].

Практика України також допускає випадки, коли договір за участю міжнародної організації може набрати чинності з дати, яка мала місце *раніше* за часом, ніж дата його підписання. Так, Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та Організацією Об'єднаних Націй щодо надання ресурсів до складу Операції ООН у Кот-д'Івуарі було підписано 3 липня 2014 р. [31, с. 15], а набув чинності згідно зі статтею 14 – з 1 липня 2013 р. [31, с. 14]. Ця особливість пов'язана з необхідністю повного відшкодування на користь України її фактичних витрат із забезпечення національного українського контингенту (вертолітного підрозділу) під час Операції ООН у Кот-д'Івуарі (ОООНКІ/UNOCI).

Крім ратифікації, затвердження і підписання, в українській правовій практиці надання згоди на обов'язковість міжнародного договору за участю міжнародної організації може відбуватися також у формі обміну нотами [32].

Узагальнюючи викладене вище, можна зробити такі основні **висновки**:

1. Норми Віденської конвенції про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 р. [1] про надання згоди на обов'язковість міжнародного договору імплементовані (шляхом рецепції і трансформації) до національного законодавства України в Законі України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. № 1906-IV [12], який передбачає практично такі самі способи надання згоди на обов'язковість міжнародного договору, як і Віденська конвенція 1969 р. [1].

2. Відсутність у статті 8 Закону України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. № 1906-IV [12] згадки про обмін документами, як спосіб надання згоди на обов'язковість для України міжнародного договору, не є юридичною перешкодою для використання цього способу надання згоди на обов'язковість договору у міжнародно-правовій практиці України.

3. Фактична імплементация норм про надання згоди на обов'язковість міжнародного договору, що закріплені у Віденській конвенції про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями від 21 березня 1986 р. [2], відбувається через відповідну міжнародно-правову практику України укладення договорів з міжнародними організаціями.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку полягають, на нашу думку, у необхідності дослідження правової природи акту надання згоди на обов'язковість міжнародного договору.

Список використаної літератури

1. Віденська конвенція про право міжнародних договорів : Складено у м. Відень 23 травня 1969 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_118.

2. Віденська конвенція про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями : Складено у м. Відень 21 березня 1986 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_a04.

3. Vienna Convention on the Law of Treaties : Done at Vienna, May 23, 1969 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://treaties.un.org/pages/ViewDetailsIII.aspx?&src=TREATY&mtmsg_no=XXIII~1&chapter=23&Temp=mtmsg3&lang=en.

4. Про схвалення та представлення на розгляд Президії Верховної Ради Української РСР пропозиції про приєднання Української РСР до Віденської конвенції про право міжнародних договорів : Постанова Ради Міністрів Української РСР від 26 березня 1986 р. № 102 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/102-86-p>.

5. Про приєднання Української Радянської Соціалістичної Республіки до Віденської конвенції про право міжнародних договорів : Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 14 квітня 1986 р. № 2077-XI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2077-11>.

6. Про правонаступництво України : Закон України від 12 вересня 1991 р. № 1543-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1543-12>.

7. Vienna Convention on the Law of Treaties between States and International Organizations or between International Organizations : Done at Vienna on 21 March 1986 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?&src=TREATY&mtmsg_no=XXIII-3&chapter=23 & lang=en.

8. О порядке заключения, исполнения и денонсации международных договоров СССР : Закон СССР от 6 июля 1978 г. № 7770-IX [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.lawrussia.ru/texts/legal_383/doc383a858x257.htm.

9. О введении в действие Закона СССР «О порядке заключения, исполнения и денонсации международных договоров СССР» : Постановление Верховного Совета ССР от 6 июля 1978 г. № 7771-IX [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.lawrussia.ru/texts/legal_383/doc383a858x257.htm.

10. Міжнародне право : [навч. посіб.] / [авт. кол. : М. В. Буроменський, І. Б. Кудас, А. А. Маєвська та ін.] ; за ред. М. В. Буроменського. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 336 с. – ISBN 966-667-174-3.

11. Про міжнародні договори України : Закон України від 22 грудня 1993 р. № 3767-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3767-12>.

12. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 червня 2004 р. № 1906-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>.

13. Vienna Convention on the Law of Treaties : Done at Vienna on 23 May 1969 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_1_1969.pdf.

14. Про затвердження Положення про порядок укладення, виконання та денонсації міжнародних договорів України міжвідомчого характеру : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 1994 р. № 422 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/422-94-p>.

15. Угода (у формі обміну нотами) між Міністерством закордонних справ України та Апостольською Нунціатурою в Україні : Вчинено у м. Київ 6 квітня 2006 р., 22 серпня 2007 р. і 18 вересня 2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/336_002.

16. Угода (у формі обміну нотами) між Міністерством економіки України і Міністерством закордонних справ Японії про реалізацію проекту технічного співробітництва «Українсько-японський центр» : Вчинено у м. Київ 15 липня 2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/392_028.

17. Домовленість між Урядом України і Урядом Швейцарської Конфедерації про встановлення дипломатич-

них та консульських відносин (у формі обміну листами) : Вчинено у м. Київ 6 лютого 1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/756_015.

18. Угода (у формі обміну листами) між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки про надання Міністерству освіти і науки України комп'ютерного обладнання для загальноосвітніх навчальних закладів України : Вчинено у м. Київ 5 грудня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/616_172.

19. Протокол про обмін Грамотами про ратифікацію Договору між Українською Радянською Соціалістичною Республікою і Білоруською Радянською Соціалістичною Республікою : Складено у м. Київ 31 серпня 1991 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/112_011.

20. Протокол про обмін Грамотами про ратифікацію Договору між Україною і Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво : Вчинено у м. Київ 30 грудня 1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/760_026.

21. Протокол про обмін ратифікаційними грамотами про ратифікацію Договору між Україною та Сирійською Арабською Республікою про правові відносини і взаємну правову допомогу в цивільних і кримінальних справах : Вчинено у м. Дамаск 30 грудня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/760_026.

22. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду : Складено у м. Сан-Франциско 26 червня 1945 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_010.

23. Vienna Convention on the Law of Treaties between States and International Organizations or between International Organizations : Done at Vienna on 21 March 1986 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_2_1986.pdf.

24. Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та Організацією з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) про розміщення спеціальної моніторингової місії ОБСЄ : Вчинено у м. Відень 14 квітня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/975_026.

25. Про ратифікацію Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України та Організацією з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) про розміщення спеціальної моніторингової місії ОБСЄ : Закон України від 29 травня 2014 р. № 1282-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1282-18>.

26. Угода між Урядом України та Організацією Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) про надання Державному підприємству України «Міжнародний дитячий центр «Артек»» статусу центру під егідою ЮНЕСКО (категорія 2) : Вчинено у штаб-квартирі ЮНЕСКО у м. Париж 9 листопада 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/952_010.

27. Про затвердження Угоди між Урядом України та Організацією Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) про надання Державному підприємству України «Міжнародний дитячий центр «Артек»» статусу центру під егідою ЮНЕСКО (категорія 2) : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 травня 2007 р. № 793 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/793-2007-п>.

28. Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України і Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй щодо підтримки реформування системи державної служби у рамках адміністративної реформи : Укладено у м. Київ 23 жовтня 2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_g76.

29. Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством внутрішніх справ України та Бюро з демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ (БДІПЛ) : Вчинено у м. Київ 5 липня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_b16.

30. Меморандум про співробітництво між Конституційним Судом України та Координатором проектів ОБСЄ в Україні : Вчинено у м. Київ 16 липня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/975_027.

31. Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та Організацією Об'єднаних Націй щодо надання ресурсів до складу Операції ООН у Кот-д'Івуарі : Вчинено у м. Нью-Йорк 3 липня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_152.

32. Домовленість (у формі обміну нотами) між Представництвом України при Європейському Союзі та Генеральним секретаріатом Ради Європейського Союзу про виправлення технічних помилок в українському тексті Протоколу до Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами про Рамкову угоду між Україною та Європейським Співтовариством про загальні принципи участі України в програмах Співтовариства : Вчинено у м. Брюссель 7 і 10 червня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_a45.